

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дмитрієва К.М., Грищенко В.А., студентки,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, забезпечуючи стабільне постачання населення хлібом і хлібобулочними виробами, а також сировиною для промислової переробки. Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими секторами працевлаштування населення країни. Крім того, зернова галузь країни має значний потенціал розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатньої кількості кваліфікованої робочої сили. Тому дослідження проблеми економічної ефективності виробництва зерна у сільськогосподарських підприємствах та пошук шляхів її підвищення набуває особливої актуальності.

Проблеми економічної ефективності виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами вивчалися багатьма економістами, серед яких – В.Г. Андрійчук [1], Ю.П.Воскобійник, О.Г. Шпикуляк [2], П.І. Гайдуцький, В.А. Кадієвський, М.Ю. Коденська, С.В. Кучер, М.Г. Лобас, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук [6], М.Й. Малік [3], Т.Ю. Приймачук, Д.Ю. Словей, В.П. Ситник, О.М. Шпичак та інші. Автори аналізують сучасний стан зернового комплексу України, висвітлюючи чинники, які визначають тенденції на ринку зерна, здійснюють аналіз і прогноз можливостей України як експортера зернових. Разом із тим ряд проблем залишаються малодослідженими та вимагають подальшого наукового обґрунтування і практичного вирішення.

Зернові культури щорічно займають більше половини загальної посівної площі в Україні та забезпечують значну частину доходів сільськогосподарських підприємств.

Згідно з даними статистичної звітності, за останні 23 роки простежується тенденція до збільшення питомої ваги зернових культур у структурі посівних площ. В 1990 році їх частка становила 45%, а у 2012 році – вже 55,6%. Також слід зазначити, що перевищити

* Науковий керівник – Смігунова О.В., старший викладач

рівень урожайності 1990 року за роки незалежності вдалося лише в 2011 році. В цей рік урожайність зернових, з урахуванням кукурудзи, по всіх сільськогосподарських підприємствах досягала 37,0 ц/га, тоді як у західноєвропейських країнах середнім рівнем урожайності вважається 50-60 ц/га. Проте це не завадило у 2013 році довести виробництво зерна в Україні до 63051 тис. тонн, попри 24459 тис. тонн у 2000 році, тобто спостерігається відчутне збільшення виробництва згаданої продукції [5].

Одним із найбільш важливих показників ефективності виробництва зерна слугує рентабельність, яка з 2007 року неухильно зменшується, окрім 2010 року, коли зафіксовано її підвищення [5].

Найбільшою прибутковість зернових була у 2007 і 2011 роках – 28,7% та 25,4% відповідно. Якщо розглядати окремо кожну культуру, то найрентабельнішим є вирощування кукурудзи із показником у 2008 році 21,5%, у 2010 році – 29,8%, а в 2011 році – 38,6%. Найбільшим падінням рентабельності виявилось у жита. Так, у 2010 році його вирощування було збитковим із показником рентабельності -18%. Це пояснюється високою собівартістю виробництва та невисокими реалізаційними цінами зерна на внутрішньому ринку.

З економічної теорії відомо, що існує два шляхи підвищення ефективності виробництва: збільшення обсягів виробництва при фіксованих витратах і зниження рівня витрат фіксованого рівня виробництва [4]. На жаль, жоден з указаних шляхів не простежується в зерновому виробництві. Стосовно урожайності зернових культур відсутня стабільність (велика залежність від кліматичних умов), тоді як виробники декларують подальше зростання своїх виробничих витрат. Тому українські зерно виробники змушені займати пасивну позицію на ринку і по суті є отримувачами ціни, яка встановлюється іншими учасниками ринку.

В умовах становлення ринкових відносин ефективність виробництва зерна визначає його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тобто здатність до розширеного відтворення, зростання обсягів виробництва, збільшення кількості робочих місць та ін. Низька ефективність зерновиробництва не дає можливості використовувати наявні резерви зростання валових зборів зерна. Тому тільки нові технології підвищення врожайності можуть внести суттєві зміни у зростання ефективності виробництва зернових та на цій основі підвищити ефективність аграрного виробництва.

Література.

1. Андруїчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андруїчук – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Витрати на ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) / [Шпичак О.М., Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г. та ін.]; за ред. Ю.П. Воскобійника. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 440 с.
3. Грідін О.В. Стан та перспективи розвитку вітчизняного зерновиробництва в умовах вступу до СОТ / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2007. – Вип. 50. – С. 81-86.
4. Гридин А.В. Роль и значение зернопроизводства в АПК Украины / А.В. Гридин // Инновационные пути развития АПК на современном этапе: XVI международная научно-практическая конференция, 14-16 мая 2012 г.: материалы. – Белгород: БГСА им. В.Я. Горина, 2012. – С. 199.
5. Малік М.Й. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2010. - № 7. – С. 132–139.
6. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник / С.В. Мочерний, М.В. Довбенко. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 856 с.
7. Офіційний сайт Держслужби статистики України [Електронний ресурс]: Статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
8. Розвиток і регулювання ринків сільськогосподарської продукції та продовольства [Текст] : матеріали 5-ї міжнар. наук. - практ. конф. молод. вчен. (у заоч. формі) / Нац. акад. аграр. наук України, ННЦ "Ін-т аграр. економіки"; редкол. : Ю. О. Лупенко, В. М. Жук, М. Й. Малік [та ін.]. – К. : ННЦ "ІАЕ" , 2013. - 224 с.